

УКРАЇНА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ РОСІЇ ТА БІЛОРУСІ: ОСНОВНІ НАРАТИВИ

22.09.2020, 10:00

INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIM

Активні втручання з боку Росії в політичні вибори різних країн фіксуються з 2016 року. Для цього вона використовувала як кіберзаходи, так і дезінформаційні засоби впливу на суспільну думку та можливі результати виборів: дискредитація кандидатів, влади, політичних процесів за допомогою поширення неправдивої, маніпулятивної інформації та просування певних пропагандистських наративів. Чималих інформаційних атак з боку Росії за останні сім років зазнавала й Україна, яка з моменту окупації Криму та війни на Донбасі опинилася в епіцентрі гібридної війни.

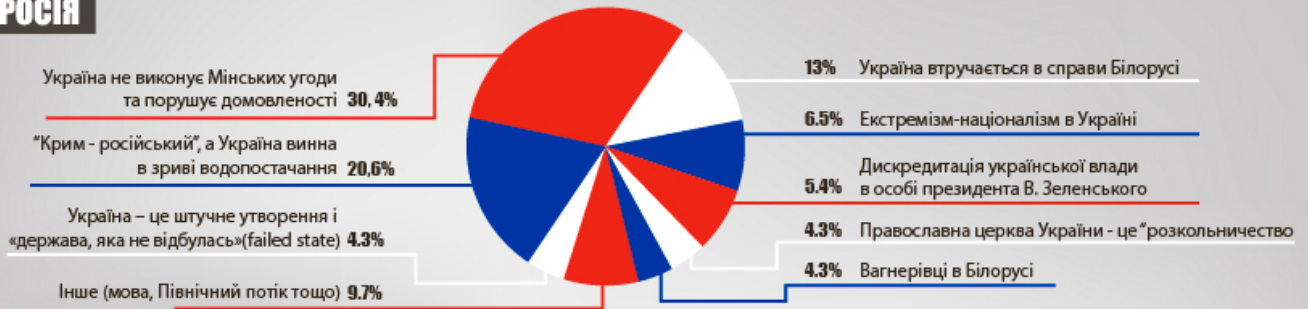
Кремлівська пропаганда та дезінформація, які поширюються проти України з політичними та військовими цілями, спрямовані на внутрішню (російську) та зовнішню (українську та західну) аудиторію.

Протести в Білорусі, які виникли внаслідок президентських виборів (9 серпня 2020 року), що не були визнані справедливими ані опозицією, ані міжнародною спільнотою, стали причиною актуалізації певних антиукраїнських наративів російської пропаганди про Євромайдан, українські протестні рухи 2013–2014 років, українські націоналістичні сили в білоруському інформаційному просторі. Дискредитація проєвропейської та прозахідної позиції України та Євромайдану, обвинувачення України в причетності до організації білоруських протестів неодноразово звучали й на найвищому політичному рівні як у Росії, так і в Білорусі.

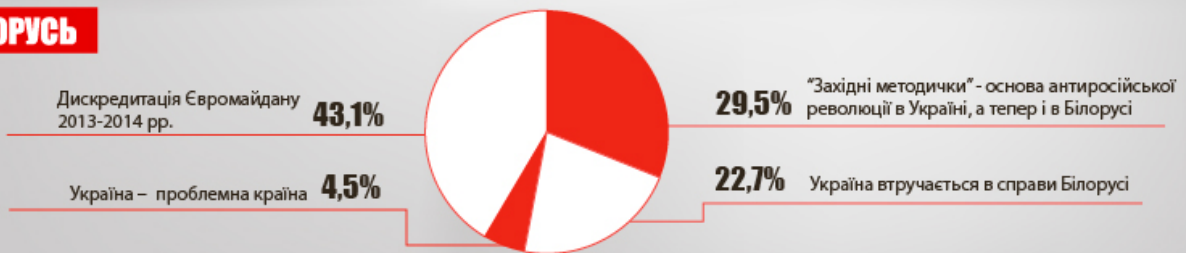
Тож, зважаючи на початок передвиборчих перегонів в Україні, вбачається за необхідне дослідити тенденції кремлівської пропаганди в російському та білоруському інформаційних просторах.

До вибірки увійшли всі матеріали 10 популярних російських та 10 білоруських медіа, в яких згадувалася Україна, і які вийшли протягом 3-9 вересня 2020 року. Аналіз здійснено експертами проекту StopFake у гартнерстві з Інститутом масової інформації. Проєкт фінансується Фондом Thomson Reuters у рамках програми підтримки незалежних ЗМІ у країнах Східного партнерства, за підтримки Міністерства закордонних справ і у справах Співдружності націй Великої Британії.

РОСІЯ

БІЛОРУСЬ

CRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME

Проєкт ГО "Інституту масової інформації" фінансується Фондом Thomson Reuters у рамках програми підтримки незалежних ЗМІ у країнах Східного партнерства, за підтримки Міністерства закордонних справ і у справах Співдружності націй Великої Британії.

Виготовлення цієї інфографіки стало можливим в рамках проєкту за підтримки британської фундації Thomson Reuters та в партнерстві з Інститутом масової інформації.*

Мета дослідження – проаналізувати зміни інформаційного порядку денного, виокремити пропагандистські наративи щодо України, дослідити присутність кремлівської риторики, неправдивої та маніпулятивної інформації в російських та білоруських ЗМІ, а також проінформувати журналістську спільноту про наративні тенденції та загрози російської пропаганди в передвиборчий період в Україні. Надати рекомендації щодо стратегії висвітлення подій з урахуванням та дотриманням журналістських стандартів.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВИБІРКА

Для глибшого розуміння наративів і намірів, що стоять поза текстом, у дослідженні застосовано методи кількісно-якісного (тематичного) контент-аналізу. Вибірка охоплювала 10 російських – RT Russian, РІА Новости, Life, "Московский комсомолец", РБК, Ya62.ru (Рязанський портал), KazanFirst, Рзн.инфо, Gorobzor.ru – топвидань за вересень 2020 року, згідно з даними ресурсу Mediametrics; 10 білоруських медіа: "Беларусь 1", ОНТ, СТВ, "Белсат TV", TUT.BY, "Наша ніва", Euroradio, "СБ. Беларусь сегодня", "Спутник Беларусь", Naviny.by.

За допомогою отриманих даних стало можливим визначити ключові наративи та сформулювати рекомендації для ЗМІ щодо тенденцій російської пропаганди.

У межах моніторингу були поставлені такі дослідницькі питання:

ДП1: які фейкові наративи запроваджують російські ЗМК?

ДП2: які фейкові наративи запроваджують білоруські ЗМК?

ДП3: які тенденції та тренди спостерігаються в наративній стратегії російської пропаганди?

Моніторинговий аналіз має на меті звернути увагу аудиторії та професійної спільноти журналістів на наративні тенденції російської пропаганди, які транслюються в інформаційному просторі напередодні виборчої кампанії, виявити нові наративні стратегії дезінформації, які формуються у зв'язку з протестними подіями в Білорусі.

На основі результатів дослідження сформовано рекомендації для журналістів і редакторів видань щодо можливих тенденцій інформаційної війни з боку зовнішніх сил та впливу російської пропаганди на перебіг передвиборчої кампанії в Україні.

Ці рекомендації ще раз акцентують увагу журналістів на необхідності регулярної верифікації інформації, дотримання журналістських стандартів і формування стратегій роботи з аудиторією щодо запобігання зовнішньому інформаційному впливу у вигляді фейків, маніпуляцій та дезінформації.

Період медіамоніторингу – з 3 до 9 вересня 2020 року включно.

Як основні робочі категорії були використані поняття "фейк", "маніпуляція", "дезінформація".

У цьому моніторингу вони були застосовані в таких значеннях:

Кремлівська пропаганда (російська) – форма комунікації, під час якої систематично та цілеспрямовано просуваються погляди, бачення, позиція російської влади. Пропаганда використовується як інструмент інформаційної війни з іншими країнами та Україною зокрема. Кремлівська пропаганда працює із затвердженими російською владою наративами.

Дезінформація – навмисне створення та поширення неправдивої або маніпулятивної інформації для введення в оману, дезорієнтації аудиторії.

Фейк – свідомо неправдива, спотворена інформація (факти).

Характерні ознаки фейку:

неправдива інформація, факти, що не відповідають дійсності;

інформація, що базується на сумнівних або анонімних джерелах, які

неможливо перевірити;

перекручені або недостовірні соціологічні дослідження;
інформація про кандидатів / партії, що не відповідає дійсності;
інформацію подано з однієї позиції, наприклад як думку експерта.

Маніпуляція – спосіб інформаційного керування поведінкою та поглядами аудиторії, який свідомо використовують журналісти або редакція для досягнення персональних чи замовних цілей.

Характерні ознаки маніпуляції:

судження, оцінювання подаються як факт;
інформація містить перебільшення / применшення реальних даних;
джинса, що лише хвалить (критикує) і замовчує інший аспект даних;
інформація подається частково (напівправа), щоб вплинути на думку аудиторії;
невідповідність заголовку змісту основного тексту;
бекграунд у матеріалах містить маніпуляцію, не відповідає суті новини (може містити емоційне оцінювання);
"меми" для позначення явищ, учасників політичних процесів;
посилання на заангажованих / проплачених "експертів" або експертів, які представляють лише одну сторону.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз матеріалів у білоруських ЗМІ (44 статті) дозволив виявити такі теми:

1. Дискредитація Євромайдану 2013–2014 років (19 публікацій).
2. Втручання України в справи Білорусі (10).
3. Протести в Білорусі – чергова кольорова революція (13).
4. Україна – проблемна країна (2).

Проаналізувавши вибірку з 92 матеріалів – прикладів кремлівської пропаганди в російських ЗМІ, вдалось ідентифікувати 13 тем.

У переліку виявлених тем присутні як сталі наративи – ті, які регулярно просуває російська пропаганда починаючи з 2014 року: "незаконне захоплення влади в Україні внаслідок повалення законного керівництва"; (Coup d'état); "Україна – фашистська

держава"; дискредитація українських Збройних сил, добровольчих батальйонів, які офіційно ввійшли до складу ЗСУ 2015 року; роль Заходу в подіях в Україні [3], – так і нові. Щоправда, всі ці наративи отримали оновлені змістові акценти та наповнення.

1. Україна не виконує Мінських угод і порушує домовленості (28 публікацій).
2. "Крим російський" та водопостачання з України (19).
3. Втручання України в справи Білорусі (12).
4. Екстремізм / націоналізм в Україні (6).
5. Дискредитація чинної влади в особі президента В. Зеленського (5).
6. Православна церква України, невизнання церкви, "розкольництво" (4).
7. Вагнерівці в Білорусі (4).
8. Україна – "держава, яка не відбулась" (failed state) (4).
9. Утиски російської мови в Україні (3).
10. "Донбас російський" (2).
11. Північний потік – 2 (1).
12. "Незаконне захоплення влади в Україні внаслідок повалення законного керівництва" (Coup d'état) (1).
13. Інше (2).

ЧОТИРИ НАЙПОШИРЕНІШИХ ПРОПАГАНДИСТСЬКИХ НАРАТИВИ В РОСІЙСЬКИХ ЗМІ.

1. Україна не виконує Мінських угод і порушує домовленості

Тема війни на Сході України завжди перебувала в центрі уваги російської пропаганди і є сталим наративом [1], [3]. Моніторинг російських ЗМІ в період з 3 до 9 вересня показав, що ця тема повторювалася частіше за інші (28 статей із 92 проаналізованих).

Головний акцент у повідомленнях робився на тому, що нібито Україна не дотримується Мінських угод та порушує домовленості. Більшість новин присвячувалася заяві ватажка самопроголошеної "ДНР" Дениса Пушиліна про "відкриття вогню по інженерних спорудах ЗСУ", де акцентується увага на тому, що нібито українська сторона [проігнорувала вимоги ватажків "ДНР" та "ЛНР"](#). У повідомленнях також наголошувалося на нібито випадках порушень з боку українських [військових режиму тиші](#) ("Украинские силовики обстреляли в понедельник подконтрольный самопровозглашенной [Луганской народной республике](#) поселок Голубовское в [Донбасе](#)", [РИА Новости](#); "Установленный в Донбасе запрет на использование любых видов летательных аппаратов нарушили

бойцы 1-го батальона 53-й бригады. Однако военные в итоге поставили под удар собственный беспилотник", [Life.ru](#)). Частина публікацій також присвячувалася критиці українських представників у ТКГ ("По мнению дипломата, офис президента Украины продемонстрировал "просто ошеломительный уровень лицемерия и полной оторванности от реально существующей действительности", [RT](#); "Кравчук стал использовать свою затасканную, но излюбленную им тактику манипуляций "между каплями". Когда тема подходила к неудобному для Кравчука вопросу – а в этот раз это была тема, связанная с нарушением Радой минских соглашений", [РИА Новости](#)).

Російські видання висвітлювали події маніпулятивно, підтримуючи виключно позицію "ДНР" та "ЛНР", без подання позиції іншої сторони та фактів міжнародних спостерігачів. У статтях відсутній баланс думок, посилання на джерела інформації (є лише посилання на ресурси "ДНР" та "ЛНР"), об'єктивність, точність.

2. "Крим російський" та водопостачання з України

Не сходить з порядку денного російських державних видань тема легітимізації окупованого Криму. Цей наратив з'являвся в публікаціях проаналізованих онлайн-медіа щонайменше 19 разів. Традиційно пропагандистські медіа продовжують просувати тему "легітимності анексії Криму" ("В России неоднократно заявляли, что жители Крыма демократическим путем в полном соответствии с международным правом и Уставом ООН проголосовали за воссоединение с Россией. По словам российского президента Владимира Путина, вопрос Крыма "закрыт окончательно", [РИА Новости](#)), а також заперечувати порушення прав людини на півострові, демонструючи відсутність свободи слова ("Развитие и сохранение украинского языка в Крыму им определено не понравится, ведь это рушит сценарий их лжи о том, как в Крыму плохо живут украинцы", [РИА Новости](#)). Новий аспект у контексті цієї теми, пов'язаний з питанням водопостачання до Криму. Російські ЗМІ, посилаючись на ООН, просують ідею, що Україна разом з Росією є відповідальною за водопостачання Криму ("Украина и Россия совместно отвечают за обеспечение жителей Крыма чистой питьевой водой", [РЕН.TB](#); "В ООН заявили, что поставка воды в Крым – забота и России, и Украины", [Life.ru](#)).

3. Втручання України в справи Білорусі

Це новий наратив, який виник у контексті теми протестів у Білорусі внаслідок президентських виборів 9 серпня 2020 року. Було зафіксовано поширення новин на цю тему щонайменше 12 разів. Фейкова інформація про те, що до протестних рухів причетні нібито українські екстремісти й націоналісти, просувається в Росії на найвищому рівні та активно поширюється в російських ЗМІ. Із заявою про те, що нібито "в Білорусі перебуває близько 200 натренованих екстремістів з України", виступив міністр МЗС Росії

Сергій Лавров (RT), а також директор Служби зовнішньої розвідки Росії Сергій Наришкін (RT).

Посилаючись на чинного президента Білорусі Олександра Лукашенка, російські видання повідомляють, що жодної дестабілізації в цій країні немає, є зовнішній фактор – зовнішнє керування і, на жаль, в Україні створюють опорні пункти для того, щоб нібито впливати на Білорусь (RT, ПЕН.TB). Також російські ЗМІ опублікували низку фейкових та маніпулятивних повідомлень про те, що нібито в ООН відзначили роль українських радикалів в акціях у Білорусі (ПЕН.TB). Насправді з такою заявою на неформальній зустрічі РБ ООН за "формулою Арріа" виступив перший заступник постійного представника Росії в організації Дмитро Полянський. Цей фейк спростували в МЗС України.

Російські видання публікували новини на цю тему, посилаючись виключно на російські та білоруські (офіційні) джерела, маніпулювали заголовками та використовували неправдиву або непідтверджену інформацію.

4. Екстремізм / націоналізм в Україні

"Україна – фашистська держава" є однією з найпоширеніших тем, яку просувають російські ЗМІ з 2014 року [3]. Повідомлення про поширення в Україні екстремізму та націоналізму були виявлені й під час цього моніторингу. Загалом нараховано шість новин на цю тему. У центрі повідомлень лежить висловлювання представника Росії при ОБСЄ Олександра Лукашевича, який зазначив, що український уряд нібито фінансує "військово-патріотичні" табори для молоді під егідою ультраправих угруповань. Це висловлювання поширили видання RT, МК, РІА Новості. Також низку публікацій у російських ЗМІ присвячено нібито підготовці арештів та репресій опозиції. З посиланням на представника "Опозиційної платформи – за життя" Вадима Рабіновича видання повідомляє про те, що "чинна влада зрослася з радикалами", які нібито нападають на громадян (RT, РІА Новості). Серед повідомлень на цю тематику була і фейкова новина про те, що нібито "на з'їзді партії "Європейська солідарність", яку очолює колишній Президент України Петро Порошенко, для учасників заходу прогнали гімн терористичної расистської організації ку-клукс-клан". У проаналізованих текстах щодо цієї теми виявлено ознаки маніпуляції, дезінформації та фейкову інформацію.

АНТИУКРАЇНСЬКІ ТЕМИ В БІЛОРУСЬКИХ МЕДІА

1. Дискредитація Євромайдану 2013–2014 років

Тема про те, що "Майдан призвів до розвалу України в усіх сферах життя" звучала в білоруських медіа щонайменше 19 разів. Головні тези ("Майдан призвів до розвалу

України в усіх сферах", "українці клянували на наживку Заходу і не можуть оговтатися від наслідків") озвучували Б1, ОНТ, СТБ, SB.by. Основні джерела інформації в таких повідомленнях – російські або проросійські політики України. Наприклад, у матеріалі видання SB.by під назвою "Украинские студенты опубликовали обращение к белорусской молодежи" журналісти повідомляють, що нібито українські студенти "не розуміють, як білоруська молодь може брати участь у безладі, який замутили країни Заходу в особі опозиції". Також нібито українські студенти оцінили досвід після Майдану у 2014-му "коротко: живеться зараз, м'яко кажучи, не дуже". Єдиним посиланням у цій публікації є сайт забороненої Комуністичної партії України. У повідомленнях на зазначену тему виявлено неправдиві факти (фейки) та маніпуляції.

2. Втручання України в справи Білорусі

Це ще один наратив, який переважно транслюють білоруські державні ЗМІ. Під час моніторингу виявлено 10 публікацій на цю тему.

Головні тези – "поведінка української сторони свідчить про те, що вона влаштовує провокації в Білорусі", "зазвичай замовники та виконавці намагаються не демонструвати свого впливу, а тут нам демонструють, що цей вплив відбувається з боку Польщі, Литви і, на жаль, України" – озвучують переважно національні ЗМІ (Б1, ОНТ, СТБ, "Спутник Беларусь"). Білоруські видання також припускають зв'язок українських сил, які підтримують протести опозиції, зі США та Джорджем Соросом ("В Раде сегодня прошла акция в поддержку белорусских альтернативных сил. Примечательно, что поддержали ее члены партий, которые зачастую связывают с Джорджем Соросом – международным трейдером, которому приписывают попытки влиять на политику многих стран. Да и сам факт такого выступления в Раде можно расценивать как вмешательство во внутренние дела Беларуси, Б1).

3. Протести в Білорусі – чергова кольорова революція

На зазначену тему зафіксовано щонайменше 13 новин. Це одна з найпоширеніших пропагандистських тем. Головні тези ("сценарії подій у Білорусі ідентичні до тих, які відбувались у Грузії та Україні", "кольорові революції розгортаються як по методичці") були опубліковані в Б1, ОНТ, СТБ, "СБ. Беларусь сегодня", "Спутнике Беларусь". Водночас наголошується на певному зв'язку "кольорових революцій" із Заходом. Також з'являється теза про те, що 10 "кольорових революцій", які відбувалися на території колишнього Радянського Союзу, спрямовані проти Росії ("Как правило, в основе всех этих революций – антироссийская направленность, а чаще – вялотекущая русофобия либо попытка отойти от России подальше, отмечает сенатор. При этом все попытки цветных революций идут из-за океана, добавляет Джабаров, "Спутник Беларусь").

4. Україна – проблемна країна

Під час моніторингу було виявлено декілька повідомлень, присвячених негативним явищам та процесам в Україні ("Уже более 25 тысяч. В Киеве число безработных с начала года выросло в три раза", [СТВ](#)). За структурою та змістом ці повідомлення складно назвати фейками або маніпуляціями, проте акцентування уваги виключно на негативних явищах, дозволяє говорити про маніпулятивний підхід щодо вибору тематики та формування інформаційної картини стосовно України.

Результати моніторингу продемонстрували, що нарративна стратегія російської пропаганди останні шість років залишається незмінною. Більшість тем, які були виявлені під час цього аналізу, зазначались і в попередніх дослідженнях [1], [3]. З огляду на це можна припустити, що виявлені тематики ("Ситуація на Сході України", "Крим", "Україна – фашистська / нацистська держава", "Майдан", "Дискредитація прозахідної політики української влади / мовної політики" тощо) транслюватимуться й надалі.

Очевидно, що трансформації нарративів відбуваються під впливом багатьох чинників, зокрема внаслідок внутрішньо- та зовнішньополітичних подій. Проте виявлені ознаки негативних трактувань подій в Україні під час Майдану (2013–2014 років) в білоруських та російських ЗМІ дозволяють припустити подальше просування цієї теми в такому контексті. Мета – поглиблення у свідомості аудиторії переконання в антизаконності процесів під час Майдану, посилені нібито радикальними націоналістичними впливами всередині країни та Заходом.

Також слід очікувати на посилене просування теми екстремізму та нацизму в Україні як чинника загроз для сусідніх країн та ЄС.

Посилення нарративів щодо "підтримки кольорових революцій" з боку західних країн сигналізують про посилення дискредитації політики ЄС та США в ЗМІ.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ЖУРНАЛІСТІВ

1. Працюйте з власними емоціями. Відчувши потужну негативну емоцію (шок, злість, розчарування), не поширюйте новину одразу та не коментуйте (якщо йдеться про соціальні мережі). Дайте собі можливість заспокоїтися, перемкнутися з емоцій на раціональне та критичне мислення. Після цього спробуйте знайти більше інформації про цю подію в офіційних джерелах або самостійно перевірте її.

2. Навчіться розрізняти маніпуляції. Останнім часом найважливішим інструментом дезінформації стають саме медіаманіпуляції. Фейки (подробні факти) в класичному розумінні поступаються за кількістю маніпулятивним та напівправдивим повідомленням. Саме тому слід навчитися виявляти маніпулятивні технології

пропаганди (маніпуляція фактами й судженнями, заголовками, невідповідністю назви тексту його змісту; маніпуляція цифрами, статистикою; візуальні маніпуляції; відсутність балансу думок; присутність у тексті безапеляційної, необґрунтованої критики тощо).

3. Перевіряйте інформацію. Комплекс заходів, які пов'язані з перевіркою інформації, має бути невіддільною частиною журналістської роботи. До таких заходів належать: пошук підтверджувальної інформації у відкритих джерелах; пошук свідків та свідчень; запитів до офіційних органів щодо роз'яснювальної інформації; запитів до експертів у спеціалізованих галузях на теми, якими маніпулюють і стосовно яких поширюють фейки в медіа (медицина, екологія, економіка, технології, наука тощо); аналіз ресурсів, які публікують неправдиву інформацію (сайтів, акаунтів у соціальних мережах); збір даних про організації та авторів неправдивої інформації; аналіз фото та відео матеріалу.

4. Критично ставтеся до експертів у ЗМІ. Моніторинг продемонстрував важливу тенденцію, характерну як для російських, так і білоруських ЗМІ. Розповідаючи про події в Україні в певному наративі, видання посилаються на "вигідних" для них "експертів". Переважно це представники опозиційних проросійських партій в Україні. Тому слід звертати увагу на те, чия експертна думка наводиться в тексті, перевіряти особу, яку журналісти називають експертом (її освіту, професійний досвід, виступи в інших ЗМІ, публікації в соціальних мережах).

5. Джерела інформації. Відповідно до рекомендації професійних медіаорганізацій сформулюйте власний перелік достовірних джерел інформації та регулярно його оновлюйте. У контексті питання пропаганди в російському та білоруському інформаційному просторі не довіряйте виключно державним ЗМІ. Вивчаючи інформацію в російських та білоруських медіа, звертайтеся одразу до кількох видань, порівнюйте зміст повідомлень. Щодо подій у Білорусі рекомендується використовувати такі медіа, як "Радьё Свабода", tut.by, "Белсат ТВ", "Наша ніва", Naviny.by тощо. На цих ресурсах не помічено пропагандистських наративів або використання маніпуляцій. Також моніторинги інших аналітиків ([Media IQ](#)) відзначають дотримання журналістських стандартів з боку таких сайтів.

6. Вивчайте політичний та медійний контекст. Пропаганда – це не лише питання комунікації та ЗМІ. Для глибшого розуміння тенденцій і загроз дезінформації варто розуміти політичний та медійний контекст, вивчати стратегії та технології дезінформації і пропаганди, орієнтуючись на аналітичні звіти й дослідження вітчизняних та міжнародних медіаорганізацій.

7. Долучайтеся до публічного роз'яснення пропагандистських наративів. Поясніть аудиторії їхній небезпечний вплив, ініціюйте публічну дискусію (інформаційні заходи)

щодо дій, мотивів і джерел фінансування проросійських активістів та політиків, які просувають такі теми.

1. Російська пропаганда в українських інтернет-ЗМІ (<https://imi.org.ua/monitorings/viyna-vybory-i-tserkva-osnovni-temy-rosiys-koi-propahandy-v-ukrains-kykh-internet-zmi-doslidzhennia-i28315>).

2. Світовий конгрес українців здійснює медіамоніторинг у 28 країнах світу на наявність дезінформації про Україну в період виборчого процесу (<https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2688115-sku-vidstezue-dezinformaciu-pro-ukrainu-u-28-krainah.html>).

3. Фейки, спростовані проектом StopFake у 2014–2017 роках: наративи та джерела (<https://www.stopfake.org/uk/fejky-sprostovani-proektom-stopfake-v-2014-2017-rokah-narratyvy-ta-dzherela/>).

4. Наративи фейків у часи президентських виборів: як гібридна війна змінює порядок денний українського телебачення (<https://www.stopfake.org/uk/naratyvy-fejkiv-u-chasy-prezydentskyh-vyboriv-yak-gibrydna-vijna-zminyuye-poryadok-dennyj-ukrayinskogo-telebachennya/>).

**До вибірки ввійшли всі матеріали 10 популярних російських медіа (RT Russian, РІА Новості, Life, "Московский комсомолец", РБК, Ya62.ru (Рязанський портал), KazanFirst, Рзн.инфо, Gorobzor.ru) – 10 топових видань за вересень 2020 року, згідно з даними ресурсу Mediametrics, та 10 білоруських медіа ("Беларусь 1", ОНТ, СТБ, "Белсат TV", TUT.BY, "Наша ніва", Euroradio, "СБ. Беларусь сегодня", "Спутник Беларусь", Naviny.by), у яких згадувалась Україна. Період моніторингу – 3–9 вересня 2020 року.*

***Аналіз провели представниці Могілянської школи журналістики, експертки проекту StopFake у партнерстві з Інститутом масової інформації. Проект фінансується Фондом Thomson Reuters у межах програми підтримки незалежних ЗМІ в країнах Східного партнерства за підтримки Міністерства закордонних справ і в справах Співдружності націй Великої Британії.*

Моніторинг провели Вікторія Романюк, Олена Чуранова, Могілянська школа журналістики, StopFake.org, для ІМІ

INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME INFOCRIME